

Філологічні науки

УДК 82.02:7.035:929

Іванов Олександр Сергійович

студент магістратури кафедри іноземної філології та перекладу

Міжрегіональної академії управління персоналом

Ivanov Oleksandr

Master's Student, Department of Foreign Philology and Translation

Interregional Academy of Personnel Management

ORCID: 0009-0005-8017-4119

Іщенко Євгеній Олександрович

кандидат філологічних наук,

доцент кафедри іноземної філології та перекладу

Міжрегіональна академія управління персоналом

Ishchenko Yevhenii

Candidate of Philological Sciences, Associate Professor

Department of Foreign Philology and Translation

Interregional Academy of Personnel Management

ORCID: 0000-0002-5701-7829

**АНГЛІЙСЬКІ ПОЕТИ-РОМАНТИКИ ОЗЕРНОЇ ШКОЛИ: «ПОЕЗІЯ
УЯВИ» В ІСТОРИЧНОМУ ТА БІОГРАФІЧНОМУ КОНТЕКСТІ
LAKE SCHOOL ENGLISH ROMANTIC POETS: "POETRY OF
IMAGINATION" IN A HISTORICAL AND BIOGRAPHICAL CONTEXT**

Анотація. Вступ. Формування нової естетичної течії — англійського романтизму, «старшими» представниками якої є поети Озерної школи, відбувалось в умовах докорінних суспільно-політичних змін. Їхні суспільно-політичні та естетичні погляди протягом їхнього життя значно

змінились. У зв'язку з цим постає необхідність дослідити джерела формування їхніх первинних поглядів та шляхи й причини їхньої еволюції.

Мета. Метою статті є визначення впливу суспільно-політичної ситуації та біографічних обставин на формування естетичних і суспільно-політичних поглядів англійських поетів-романтиків Озерної школи.

Матеріали і методи. Матеріалами дослідження є праці зарубіжних та українських авторів у царині літературознавства та біографічних досліджень.

У роботі використано історичний і біографічний методи для визначення умов, у яких формувались естетичні та соціально-політичні погляди поетів Озерної школи, а також метод літературознавчого аналізу для висвітлення відмінностей у поглядах Вордсворта та Колріджа.

Результати. У науковій статті описано суспільно-політичне, біографічне та інтелектуальне підґрунтя, на якому формувались естетичні погляди англійських поетів-романтиків Озерної школи: Вільяма Вордсворта, Семюела Тейлора Колріджа та Роберта Сауті, а також розкрито відмінності у підходах Вордсворта та Колріджа до поняття «уява».

Перспективи. У подальших дослідженнях пропонується простежити еволюцію естетичних і соціально-політичних поглядів поетів Озерної школи в зіставленні з еволюцією поглядів поетів інших шкіл поезії англійського романтизму. До інших перспективних напрямів можна віднести дослідження 1) впливу ідей німецьких теоретиків літератури Фрідріха та Августа Вільгельма Шлегелів, й філософів-ідеалістів Іммануїла Канта та Фрідріха Вільгельма Шеллінга, а також британських філософів Девіда Гартлі, Едмунда Берка і Джорджа Берклі на естетичні погляди Колріджа; 2) відмінностей у підходах Колріджа та Вордсворта до уяви й творчості; 3) впливу Дороті Вордсворт на поезію Вільяма Вордсворта та Колріджа; 4) шляхів і способів творчої співпраці, особливо

з огляду на схильність Колріджа до літературної співпраці в «трійках»: спочатку з Робертом Сауті та Робертом Ловеллом, потім з Чарлзом Лемом і Чарлзом Ллойдом, а також з Вільямом Вордсвортом і Дороти Вордсворт; 5) інтелектуального середовища Брістоля та інших міст і місцевостей, з якими пов'язана біографія поетів Озерної школи.

Ключові слова: романтизм, фантазія, уява, інтелектуальний клімат, радикалізм, консерватизм.

Summary. *Introduction. The emergence of the new aesthetic movement of English Romanticism, with the Lake School poets as its "senior" representatives, had been taking place amidst fundamental socio-political changes. Their socio-political and aesthetic views underwent significant transformations in the course of their lives. In this context, a need arises to investigate the sources of their initial views, as well as the paths and reasons for their evolution.*

Purpose. The purpose of the study is to determine the impact of the socio-political situation and biographical circumstances on the development of aesthetic and socio-political views of the Lake School English Romantic Poets.

Materials and methods. The research materials include works by foreign and Ukrainian authors in the fields of literary studies and biographical research.

The study employs historical and biographical methods to identify the conditions that shaped the aesthetic and socio-political views of the Lake School poets, as well as the literary analysis method to highlight the differences in the views of Wordsworth and Coleridge.

Results. The article describes the socio-political, biographical, and intellectual background that shaped the aesthetic views of the English Romantic poets of the Lake School—William Wordsworth, Samuel Taylor Coleridge, and Robert Southey, and reveals the differences in Wordsworth's and Coleridge's approaches to the concept of "imagination".

Discussion. In further research, it is proposed to trace the evolution of aesthetic and socio-political views of the Lake School poets in comparison with the evolution of views of poets from other schools of English Romanticism. Other promising research directions include: (1) investigating the influence of German literary theorists Friedrich and August Wilhelm Schlegel, and idealist philosophers Immanuel Kant and Friedrich Wilhelm Schelling; as well as British philosophers David Hartley, Edmund Burke, and George Berkeley on Coleridge's aesthetic views; (2) examining the differences in Coleridge's and Wordsworth's approaches to imagination and creativity; (3) exploring Dorothy Wordsworth's influence on the poetry of William Wordsworth and Coleridge; (4) analysing the ways and methods of creative collaboration, especially considering Coleridge's tendency for literary collaboration in "triads": first with Robert Southey and Robert Lovell, then with Charles Lamb and Charles Lloyd, and also with William Wordsworth and Dorothy Wordsworth; (5) investigating the intellectual environment of Bristol and other cities and locations associated with biographies of the Lake School poets.

Key words: *romanticism, fancy, imagination, intellectual climate, radicalism, conservatism.*

Постановка проблеми. Формування нової естетичної течії — англійського романтизму, «старшими» представниками якої є поети Озерної школи, відбувалось в умовах докорінних суспільно-політичних змін. Їхні суспільно-політичні та естетичні погляди протягом їхнього життя значно змінилися. У зв'язку з цим постає необхідність дослідити джерела формування їхніх первинних поглядів та шляхи й причини їхньої еволюції.

Аналіз останніх досліджень і публікацій. Останнім часом українські дослідники — зокрема Л.М. Корнільєва, О. В. Горлова, Н. Романишин, О. Кіт — активно досліджують творчість поетів Озерної школи, особливо Р. Сауті та С. Т. Колріджа. Разом з тим, проблематика формування

їхніх соціально-політичних та естетичних поглядів не є основним напрямом їхньої роботи, що зумовлює необхідність дослідити вплив суспільно-політичної ситуації та біографічних обставин на їх формування.

Метою статті є визначення впливу суспільно-політичної ситуації та біографічних обставин на формування естетичних і суспільно-політичних поглядів англійських поетів-романтиків Озерної школи.

Матеріали і методи. Матеріалами дослідження є праці зарубіжних та українських авторів у царині літературознавства та біографічних досліджень.

У роботі використано історичний і біографічний методи для визначення умов, у яких формувались естетичні та соціально-політичні погляди поетів Озерної школи, а також метод літературознавчого аналізу для висвітлення відмінностей у поглядах Вордсворта та Колріджа.

Виклад основного матеріалу. До «Озерної школи», з легкої руки критика *Edinburgh Review* Френсіса Джеффри, відносять Вільяма Вордсворта, Семюела Тейлора Колріджа та Роберта Сауті. Зв'язки між цими поетами мали протягом їхнього життя вельми різноманітний характер: і творчий, і політичний, і сімейний, і дружній, і суто географічний. Це дає привід уважніше розглянути біографії цих поетів у їхньому взаємозв'язку. Усі вони належали до середнього класу: Вордсворт народився в родині юриста, Колрідж — вікарія та директора школи, а Сауті — в родині торговця тканинами. Вордсворт і його сестра Дороті, Сауті, Колрідж та їхні дружини й музи — сестри Гатчинсон і Фрікер — були сиротами або напівсиротами, які втратили батька чи мати в ранньому дитинстві, втратили внаслідок цього своє становище в суспільстві та зіткнулися з фінансовими труднощами [1, стор. 13]. Троє поетів були близькі за віком і в юності та молодості мали демократичні погляди. Тримаячись разом, вони, як здається, намагались відтворити для себе сімейний спокій. Їхній фінансовий стан, особливо в молодості, був дуже хитким, і більш-менш стабілізувався, коли Вордсворт

одержав спадок, а Сауті та Колрідж — невеликі рентні виплати від багатих друзів.

При цьому цікаво відзначити, що Озерна школа зародилась далеко від Озерного краю: на південному заході Англії, в околицях Брістоля та Бата, серед мальовничих пагорбів Кванток-Гіллз. Лише через кілька років поети один за одним переберуться до Озерного краю: спочатку Вордсворт і Колрідж, а потім і Сауті, на якого ляже тягар утримання великої родини внаслідок розставання Колріджа з дружиною.

Наприкінці XVIII століття Бат був чи не наймоднішим курортним містом Великої Британії, куди приїздили на відпочинок аристократи, які втомились від Лондона та життя у віддалених помістях. Розташований у 18 км західніше на березі моря Брістоль був одним із найбільших портів та входив до п'ятірки найбільших міст Англії [2]. Брістольські купці одними з перших запровадили так звану «трикутникову торгівлю»: з Британії відправляли в Африку тканини, металеві вироби та зброю, вимінювали товари на рабів, яких продавали на плантації на островах Карибського моря, й закуповували там цукор, тютюн і бавовну, які постачали в Європу. Ця торгівля сприяла розвитку промисловості в Брістолі: тут будували кораблі, гнали ром, робили порцеляну, шоколад, тютюнові вироби тощо. У свою чергу, розвиток промисловості перетворював Брістоль на осередок інтелектуального життя: ще з XVII століття тут діяли активні громади протестантів дисентерів (унітаристів, квакерів, пуритан), незгодних з догматами офіційної англіканської церкви. Тут працювала засновниця шкіл для бідноти та релігійна письменниця Ганна Мор [3], яка підтримувала провідного аболіціоніста Вільяма Вілберфорса в боротьбі проти работоргівлі. У Брістолі працювали відомий хімік і винахідник безпечної шахтарської лампи Гамфрі Деві й доктор Беддоус — засновник Пневматичного інституту в Брістолі [4], в якому досліджувались можливості застосування газів для лікування захворювань. Тут же

функціонувала Баптистська академія [5], яка давала змогу молоді з родин нонконформістів здобувати вищу освіту, адже в університетах Оксфорда та Кембриджа мали право навчатись лише вірні англіканської церкви. Саме в Брістолі створив своє видавництво книготорговець Джозеф Коттл, який став одним із перших видавців творів Роберта Сауті, Семюела Тейлора Колріджа, Роберта Ловелла та Вільяма Вордсворта [6]. Цей інтелектуальний клімат не міг не позначитись на молодих поетах, які початково були прибічниками демократії та радикальних суспільних перетворень.

Юнацтво та молодість поетів «Озерної школи» припали на 1780-ті роки: Вільям Вордсворт народився у 1770 році, Семюел Тейлор Колрідж — у 1772, а Роберт Сауті — у 1774 році, тож їхні життя переплелися з найбільш значущими докорінними суспільними та політичними змінами. Після перемоги коаліції, однією з учасниць якої була Велика Британія, в Семирічній війні проти Франції, Австрії, Росії та Швеції, необхідність фінансування зумовленого війною державного боргу спонукала Велику Британію до запровадження жорсткої податкової та адміністративної політики на території своїх колоній у Північній Америці. Жителі колоній не визнали легітимності рішень британського парламенту, ухвалених без їхнього представництва й без урахування їхньої думки. Після кількох спроб мирного врегулювання розбіжностей, північноамериканські колонії проголосили себе вільними та незалежними державами, а Велика Британія розпочала у 1776 році проти них воєнні дії. За підтримки Франції, Нідерландів та Іспанії Сполучені Штати Америки здобули перемогу, закріплену Паризьким миром 3 вересня 1783 року. Унаслідок обох цих воєн фінанси як Великої Британії, так і Франції прийшли в занепад. Британія втратила великі надходження від торгівлі з Північною Америкою та була змушена повністю перебудувати свою торгівлю.

На престолі Сполученого Королівства Великої Британії з 1760 року перебував Георг III — перший король Ганноверської династії, який

народився у Британії і для якого англійська мова була рідною. На відміну від своїх попередників він активно втручався в управління державою, активно змінюючи прем'єр-міністрів. У 1783 році посаду прем'єр-міністра посів 24-річний Вільям Пітт-молодший — наймолодший прем'єр в історії Великої Британії [7] (UK Government без дати), до «найголовніших ініціатив якого належали фінансові та адміністративні реформи, що мали на меті підвищення ефективності [урядування] та викорінення корупції, а також серйозна спроба зменшити державний борг шляхом створення у 1786 році амортизаційного фонду» (William Pitt The Younger (Whig/Tory, 1783-1801, 1804-1806). без дати) [8]. У 1788 році він виступив на підтримку намагань Вільяма Вілберфорса скасувати работоргівлю, послідовно виступаючи за її скасування. Однією з успішних фінансових реформ Пітта стало запровадження у 1799 прямого податку з доходів, який суспільство зрештою сприйняло як ціну перемоги над Наполеоном.

Ідеологічною основою як Американської, так і Французької революцій стали ідеї Просвітництва — зокрема концепції природних прав (на життя, свободу, прагнення до щастя) Джона Локка, суспільного договору, поділу влади на три гілки Шарля-Луї Монтеск'є, переваги розуму над вірою.

У 1790-х роках у Великій Британії точилась ідеологічна боротьба між консерваторами, погляди яких Едмунд Берк висловив у своїх «Роздумах про революцію у Франції», та радикалів, голосом яких став Томас Пейн зі своїм памфлетом «Права людини». По всій країні створювались радикально налаштовані товариства, клуби та асоціації — «Друзі народу», Товариство за конституційну інформацію, Манчестерське конституційне товариство. Одночасно в Британії утворювались і клуби «Церква та король», які представляли консервативні сили. Уряд вдався до жорстких репресій, безжально переслідуючи прибічників реформ і радикалів в усіх країнах Сполученого Королівства. Загроза французького вторгнення, яку британці

вважали актуальною до 1805 року, коли адмірал Нельсон здобув перемогу над французьким флотом біля мису Трафальгар, сприяла посиленню консервативних і патріотичних настроїв.

В ідеологічних шуканнях брали участь і поети: у 1794-1795 роках Колрідж, Сауті та їхній товариш-поет Роберт Ловелл активно намагались реалізувати проєкт «пантисократичної» громади: передбачалось, що її члени разом братимуть участь у керуванні нею на засадах рівності. Спільнота повинна була мати повністю демократичний характер і, на думку Колріджа, мала зробити учасників «доброчесними шляхом усунення всіх мотивів до злого, всіх можливих спокус» [9, с. 90]. Роберт Ловелл проти волі своєї родини одружився з Мері Фрікер — акторкою, що походила з багатой, але збанкрутілої родини. Її сестри Сара та Едіт згодом стануть дружинами відповідно Колріджа та Сауті.

Тоді ж почалась і творча співпраця між Колріджем, Сауті та Ловеллом: дізнавшись про повалення та страту Робесп'єра, вони вирішили написати разом та одразу ж опублікувати присвячену цій події п'єсу «Падіння Робесп'єра» [10]. Саме Ловелл познайомив Сауті та Колріджа з Джозефом Коттлом — брістольським видавцем і книготорговцем, у якому вони побачили близьку за духом людину. У цей час Сауті та Колрідж познайомилися з Вільямом Вордсвортом, який перебував у Брістолі у справах. Протягом зими та весни 1797 року Колрідж багато листувався з Вільямом Вордсвортом, на початку червня відвідав його та Дороті в Рейсдауні, а наприкінці червня разом з ними повернувся до родини в Нетер-Стові.

Саме тоді на кілька років склався творчий трикутник Семюела Тейлора Колріджа, Вільяма Вордсворта та Дороті Вордсворт [1, с. 72]. Дороті Вордсворт була дуже спостережливою та чутливою — Вільям Вордсворт часто складав вірші, спираючись на її бачення, її спогади, зафіксовані у щоденниках. Дороті також переписувала начисто вірші,

складені Вордсвортом і Колріджем, або записувала їх під їхню диктовку. Саме в Нетер-Стові Колрідж написав свої найвідоміші вірші та поеми: *The Rime of the Ancient Mariner*, *Kubla Khan*, першу частину поеми *Cristabel*.

Дружба з Колріджем та проживання разом з сестрою в мальовничому регіоні Кванток-Гіллз після тривалої розлуки, викликані смертю батьків, стали для Вордсворта нагодою перейти у своїй творчості від описових поем до коротших ліричних і драматичних віршів, що розповідали про життєві ситуації та природу. З осені 1797 по весну 1798 року вони працювали над революційною збіркою «Ліричні балади» (*Lyrical Ballads*). Її відкривала Колріджева «Легенда старого Моряка», а завершувала — Вордсвортова поема «Рядки, написані в кількох милях вище Тінтернського абатства». За словами Колріджа [11], задум був таким: «...мої зусилля мають бути спрямовані на надприродних або принаймні романтичних осіб і персонажів..., щоб винести з нашої внутрішньої природи людський інтерес і подобу істини, достатні для того, щоб заручитись для цих тіней уяви призупиненням сумнівів на цю мить, у чому й полягає поетична віра. Пан Вордсворт ... взяв би собі за мету надати чарівності новизни речам повсякденним та викликати відчуття, аналогічне надприродному, виводячи увагу розуму з летаргічного сну звички й скеровуючи її на чарівність і чудеса нашого світу...».

«Ліричні балади», що вийшли друком у 1798 році, стали поворотним пунктом в історії англійського романтизму. Вордсворт і Колрідж вважали за доцільне наперед ознайомити читача зі своєю естетичною програмою. Першим їхнім маніфестом стало «Передслово» Вордсворта до першого видання «Ліричних балад», яке виросло у 1800 році до «Передмови» до їх другого видання, й було додатково розширене у виданні 1802 року. Вордсворт прагнув звільнити поезію від штучних обмежень образної мови та вважав, що поезія — це «спонтанний вилив могутніх почуттів, які породжує емоція, пригадана у стані спокою» [12].

Восени 1798 року Вільям Вордсворт разом зі своєю сестрою Дороті та Семюел Тейлор Колрідж виїхали в Гамбург, де зустрілися з Фрідріхом Готлібом Клопштоком — одним із перших німецьких поетів, які відмовились від французьких класицистичних взірців і використовували у своїй творчості живу мову. Якраз під час перебування Вордсвортів і Колріджа в Німеччині — в жовтні 1798-квітні 1799 року Гете ставив у Веймарському Гофтеатрі Шиллерову історичну трилогію «Валленштейн» [13, с. 210]. Після повернення з Німеччини Колрідж перекладе англійською дві з трьох п'єс цієї трилогії. Колрідж планував відвідати Веймар, щоб познайомитись з авторами, але не мав необхідних для цього коштів. Натомість він вирушив у Ратцебург для вивчення німецької мови, а в лютому прибув в Геттінгенський університет, де відвідував лекції університетських викладачів та читав німецьку літературу. Його плани відвідати перших теоретиків романтизму — Фрідріха та Августа Вільгельма Шлегелів — не реалізувались, але він був добре знайомий з їхніми ідеями про «органічний» характер мистецтва романтизму замість «механічного» характеру мистецтва класицизму, і згодом передавав їх у своїй *Biographia Literaria*. Перебування в Німеччині спонукало його до поширення ідей німецьких філософів у Англії. Колрідж вважав, що революція в літературі має радше психологічний, а не політичний характер: поезія ставала засобом висловлення своїх почуттів, свого self. Колріджа дуже цікавили ідеї Канта та його учня Фіхте щодо зв'язків між речами, що існують у світі, та тим, як вони відображаються в розумі людини.

Кант у своїй «Критиці чистого розуму» першим провів відмінність між «продуктивною уявою» (*produktive Einbildungskraft*) і «репродуктивною уявою» (*reproduktive Einbildungskraft*), підкресливши проміжне місце уяви між спонтанною мрійністю та розумом. Згідно з Кантом сила уяви здійснює синтез чуттєвого матеріалу та апіорних категорій розуму, а чуттєве є без уяви неможливим, тобто уява організовує

людську чуттєвість [14, с. 115]. Чуттєвий досвід не може бути джерелом знання, оскільки завдяки йому ми здобуваємо лише хаос почуттів. Проте саме уява здатна надати цьому хаосу форму. На погляд Ф. Шеллінга, уява — це сила, що випереджає дійсність. Вона проявляється посередині між теоретичним пізнанням і практичною реалізацією, а тому має їхні властивості. «Уява як єднальна проміжна ланка між теоретичним і практичним розумом аналогічна теоретичному розуму, оскільки він залежить від пізнання об’єкта; вона аналогічна практичному, оскільки він сам створює свій об’єкт» [14, с. 116]. Завдяки цьому уява діє як «синтетична» сила, гармонійно поєднуючи чуттєве та розумове, суб’єктивне та об’єктивне — тобто те, що зазвичай сприймається як протилежне. Цю думку про «синтетичність» продуктивної уяви розвивали в Німеччині Фіхте та Шеллінг, а у Великій Британії — Колрідж.

Своїми поглядами на уяву Колрідж значною мірою завдячує Канту та Шеллінгу, а також німецько-датському філософу Йоганну Ніколаусу Тетенсу [15], який виділяв три рівні уяви: 1) чуттєвий, 2) філософський і 3) художній. Колрідж і Вордсворт, спираючись на традицію, засвоїли цю ідею градації рівнів уяви. У їхній творчій співдружності саме Колрідж виступає як теоретик з питань естетики, який спирається на праці чи не всіх філософів і письменників, які приділяли цьому предмету хоч якусь увагу. На час роботи над *Biographia Literaria* він уже добре розбирався в німецькій філософії. У цій своїй книзі Колрідж спирається на праці багатьох мислителів, переплітає та компілює їх, охоплюючи трактати з питань теології, філософії, психології, медицини тощо). Спираючись на них, Колрідж не шукав готових відповідей, а зосереджував увагу на міркуваннях, що підкріплювали його особисті спостереження за душевним життям і спонукають до подальших роздумів [16]. Колріджа часто звинувачували в плагіаті, зокрема ідей Шеллінга та А. В. Шлегеля, але на ці звинувачення

він відповідав, що йому завжди приємно бачити свої ідеї, коли їх вдало висловив хтось інший.

Колрідж і Вордсворт присвятили своє творче життя завданню естетичної регламентації поетичної думки, її спрямування в річище організованої теорії, щоб народилась поезія, в якій упізнається дія саме «уяви», а не «фантазії». Власне кажучи, мова йшла про виявлення законів, дотримуючись яких поет матиме змогу творити плід фантазії або плід уяви. У цьому ключі Колрідж виділяв «фантазію», «первинну уяву» та «вторинну уяву». Саме уява створює якісну поезію. Первинна уява являє собою спонтанне творіння нових ідей, які поет здатен досконало висловити. Вторинна ж уява, якщо скористатись наведеним вище визначенням Колріджа, ослаблюється самим актом свідомого уявляння, що не дозволяє поетові висловити свою думку досконало. Фантазія ж не передбачає творіння, являючи собою переконфігурацію вже наявних ідей. Тож замість того, щоб скласти щось по-справжньому оригінальне або подати оригінальний опис, поет фантазії просто переупорядковує поняття, подаючи їх у нових відносинах одних з одними [17].

У цьому сенсі у своєму вірші «Кубла-Хан», написаному нібито в наркотичному маренні, Колрідж трьома строфами ілюструє запропоноване ним розмежування фантазії, первинної та вторинної уяви: у першій із них він зображує пейзаж, який є втіленням краси та порядку, у другій — розкладає цей пейзаж на складники, а в третій силою уяви збирає пейзаж заново в гармонійну єдність.

Вордсворт сприймав естетичну ідею «уяви» в інший спосіб, ніж Колрідж. Він не ділив уяву на «первинну» та «вторинну». Крім того, сама «уява» була темою багатьох його поетичних творів. Часто в них Вордсворт намагався пояснити перетворення поезії під впливом фантазії та уяви, а тому описував процеси, що відбуваються у свідомості поета, коли в ній народжуються поетичні рядки. У зв'язку з цим у «поезії уяви» Вордсворта

ототожнюються Вордсворт-автор, Вордсворт-оповідач і Вордсворт-герой. В інших творах поета, де оповідач сюжетно відокремлений від героїв, Вордсворт перетворює їхній життєвий досвід на свій власний за допомогою характерного для нього прийому: він привласнює його, оповідаючи про себе в минулому, про те, як він слухав своїх героїв і переживав за них. Вважаючи, що поезія — це переживання, «пригадане у стані спокою», Вордсворт використовує спогади як сировину для набуття нового емоційного досвіду, а тією силою, що допомагає перетворити спогад на твір мистецтва є уява. При цьому якщо Колрідж вважає, що фантазія (як перетасовування фактів) з уявою (творчим перетворенням) несумісна, то Вордсворт не вважає відстань між фантазією та уявою надто великою, вбачаючи в них творчі сили.

Біографи пишуть про annus mirabilis Вордсворта та Колріджа у 1797-1798 роках, коли вони мешкали по сусідству в кількох милях один від одного, але ці самі роки були дуже плідними й для Роберта Сауті [18]: саме в цей час він написав поему Madoc і велику кількість коротших віршів, зокрема The Battle of Blenheim, The Surgeon's Warning та The God's Judgment on a Wicked Bishop, які зробили його відомим.

Що ж стосується суспільно-політичних поглядів поетів «Озерної школи», то вони значно еволюціонували під час наполеонівських воєн: радикальні демократи впродовж кількох років перетворились на консерваторів, що підтримують уряд і офіційну церкву, але зберегли співчуття до звичайної людини. На зламі XVIII-XIX століть Колрідж почав працювати політичним оглядачем у лондонській газеті Morning Post, у якій публікувались також вірші та статті Сауті й вірші Вордсворта. Після переїзду в Кезік в Озерному краї у 1803 році Сауті активно співпрацював з консервативним часописом Quarterly Review, а у 1813 році за наполяганням принца-регента та рекомендацією Вальтера Скотта був призначений на посаду поета-лауреата, яку посідав наступні 30 років. Тут цікаво відзначити,

що на зламі 1811-1812 років саме його відвідав під час свого медового місяця Персі Біші Шеллі, який захоплювався його поемами *Thalaba* та *Curse of Kehama*. У зв’язку з відмовою Сауті від своїх радикально революційних поглядів та його переходом на консервативні позиції Шеллі був розчарований Сауті, вважаючи його підлабузником. Цей візит глибоко вплинув і на самого Сауті, який побачив у Шеллі себе самого в молодості, «ніби зустрів привида себе самого» [1, с. 209].

Творчість поетів Озерної школи досить добре відома українському читачеві, зокрема Колріджеву *The Rime of the Ancient Mariner* перекладали Анатолій Онишко, Максим Стріха, Віталій Гречка, а *Kubla Khan* — Олена О’Лір. Поезії Вордсворта перекладали Олександр Мокровольський, Максим Стріха, Олена О’Лір, Юрій Швайдак, Роман Кисельов, Марія Губко. Лише творчість Роберта Сауті залишається відносно невідомою: в онлайнових ресурсах вдалося знайти лише переклади кількох віршів, виконані Павлом Арсеновичем Грабовським з російського перекладу В. А. Жуковського.

Висновки та перспективи подальших досліджень. У статті розглянуто вплив промислової революції у Великій Британії, Великої французької революції, війни за незалежність США, інтелектуального клімату міста Брістоля як промислового, освітнього та інтелектуального осередка, праць німецьких теоретиків літератури й філософів-ідеалістів на формування та подальшу еволюцію суспільно-політичних та естетичних поглядів англійських поетів-романтиків Озерної школи в контексті їхніх біографій. Докладно розглянуто початковий період формування Озерної школи (1795-1803 роки). Розкрито відмінності в підходах Вільяма Вордсворта та Семюела Тейлора Колріджа до поняття «уява».

У подальших дослідженнях пропонується простежити еволюцію естетичних і соціально-політичних поглядів поетів Озерної школи в зіставленні з еволюцією поглядів поетів інших шкіл поезії англійського

романтизму. До інших перспективних напрямів можна віднести дослідження 1) впливу ідей німецьких теоретиків літератури Фрідріха та Августа Вільгельма Шлегелів, й філософів-ідеалістів Іммануїла Канта та Фрідріха Вільгельма Шеллінга, а також британських філософів Девіда Гартлі, Едмунда Берка і Джорджа Берклі на естетичні погляди Колріджа; 2) відмінностей у підходах Колріджа та Вордсворта до уяви й творчості; 3) впливу Дороти Вордсворт на поезію Вільяма Вордсворта та Колріджа; 4) шляхів і способів творчої співпраці, особливо з огляду на схильність Колріджа до літературної співпраці в «трійках»: спочатку з Робертом Сауті та Робертом Ловеллом, потім з Чарлзом Лемом і Чарлзом Ллойдом, а також з Вільямом Вордсвортом і Дороти Вордсворт; 5) інтелектуального середовища Брістоля та інших міст і місцевостей, з якими пов'язана біографія поетів Озерної школи.

Література

1. Jones, Kathleen. *A Passionate Sisterhood: The sisters, wives and daughters of the Lake Poets*. Constable and Company Ltd., 1997.
2. *Researching Historic Buildings in the British Isles. The ranking of provincial towns in England 1066-1861*. URL: <https://www.buildinghistory.org/town-rank.shtml> (дата звернення: 17.01.2025).
3. *Great Britain, France, and the neutrals, 1800-02*. Encyclopædia Britannica. URL: <https://www.britannica.com/biography/Hannah-More> (дата звернення: 17.01.2025).
4. Stansfield, Dorothy A., Ronald G. Stansfield. *Dr Thomas Beddoes and James Watt: Preparatory Work 1794-96 for the Bristol Pneumatic Institute*. In *Medical History*, 1986. 30. P. 276-302. URL: <https://pmc.ncbi.nlm.nih.gov/articles/PMC1139651/> (дата звернення: 18.01.2025).

5. Queen Mary University of London. The Queen Mary Centre for Religion and Literature in English. Dissenting Academies. URL: <https://www.qmul.ac.uk/sed/religionandliterature/dissenting-academies/historical-information/academies/> (дата звернення: 18.01.2025).
6. Bristol History (6). 1700 onwards. Education. URL: <https://brisray.com/bristol/history6.htm> (дата звернення: 27.01.2025).
7. UK Government. William Pitt 'The Younger'. UK Government. URL: <https://www.gov.uk/government/history/past-prime-ministers/william-pitt> (дата звернення: 20.01.2025).
8. William Pitt The Younger (Whig/Tory, 1783-1801, 1804-1806). URL: <https://history.blog.gov.uk/2015/09/16/william-pitt-the-younger-whigtory-1783-1801-1804-1806/> (дата звернення: 20.01.2025).
9. Letters of Samuel Taylor Coleridge. Edited by Ernest Hartley Coleridge. In two volumes. Vol. 1. London. William Heinemann. 1895. URL: <https://www.gutenberg.org/cache/epub/44553/pg44553-images.html> (дата доступу: 27.01.2025).
10. Henry Nelson Coleridge, The Literary Remains of Samuel Taylor Coleridge, London. Pickering, 1836. URL: <https://www.gutenberg.org/cache/epub/8488/pg8488-images.html#flr> (дата звернення: 27.01.2025).
11. Coleridge, Samuel Taylor. from Biographia Literaria, Chapter XIV. URL: <https://www.poetryfoundation.org/articles/69385/from-biographia-literaria-chapter-xiv> (дата звернення: 30.01.2025).
12. William Wordsworth (1770-1850). Samuel Taylor Coleridge (1772-1834). URL: <https://web.english.upenn.edu/~mgamer/Etexts/lbprose.html> (дата звернення: 05.01.2025).
13. Bate, Jonathan. Radical Wordsworth. The Poet Who Changed the World. London. William Collins. 2020. Ebook Edition April 2020.

14. Ліпін, М. Продуктивна уява як основа творчості. URL: <https://pi.iod.gov.ua/images/pdf/2018%202/15.pdf> (дата звернення: 02.01.2025).

15. Mambrol, Nasrullah. Literary Criticism of S.T. Coleridge. November 27, 2017. In Literary Theory and Criticism. URL: <https://literariness.org/2017/11/28/literary-criticism-of-s-t-coleridge/> (дата звернення: 02.01.2025).

16. Haven, R. Patterns of Consciousness: An Essay on Coleridge. Amherst: The Univ. of Massachusetts Press, 1969. P. 4–17. URL: <https://archive.org/details/patternsofconsci0000have> (дата звернення: 02.01.2025).

17. Coleridge, Samuel Taylor. Biographia Literaria. URL: <https://www.gutenberg.org/files/6081/6081-h/6081-h.htm> (дата звернення: 14.01.2025).

18. Smith, Cristopher. Robert Southey and the Emergence of Lyrical Ballads. URL: <https://id.erudit.org/iderudit/005792ar> (дата звернення: 19.01.2025).

References

1. Jones, Kathleen. A Passionate Sisterhood: The sisters, wives and daughters of the Lake Poets. Constable and Company Ltd., 1997.

2. Researching Historic Buildings in the British Isles. The ranking of provincial towns in England 1066-1861. URL: <https://www.buildinghistory.org/town-rank.shtml>.

3. Encyclopædia Britannica. Great Britain, France, and the neutrals, 1800-02. URL: <https://www.britannica.com/biography/Hannah-More>.

4. Stansfield, Dorothy A., Ronald G. Stansfield. Dr Thomas Beddoes and James Watt: Preparatory Work 1794-96 for the Bristol Pneumatic Institute. In

Medical History, 1986, 30: 276-302. URL: <https://pmc.ncbi.nlm.nih.gov/articles/PMC1139651/>.

5. Queen Mary University of London. The Queen Mary Centre for Religion and Literature in English. Dissenting Academies. URL: <https://www.qmul.ac.uk/sed/religionandliterature/dissenting-academies/historical-information/academies/>.

6. Bristol History (6). 1700 onwards. Education. URL: <https://bristray.com/bristol/history6.htm>.

7. UK Government. William Pitt 'The Younger'. UK Government. URL: <https://www.gov.uk/government/history/past-prime-ministers/william-pitt>.

8. William Pitt The Younger (Whig/Tory, 1783-1801, 1804-1806). URL: <https://history.blog.gov.uk/2015/09/16/william-pitt-the-younger-whigtory-1783-1801-1804-1806/>.

9. Letters of Samuel Taylor Coleridge. Edited by Ernest Hartley Coleridge. In two volumes. Vol. 1. London. William Heinemann. 1895. URL: <https://www.gutenberg.org/cache/epub/44553/pg44553-images.html>.

10. Henry Nelson Coleridge, The Literary Remains of Samuel Taylor Coleridge, London. Pickering, 1836. URL: <https://www.gutenberg.org/cache/epub/8488/pg8488-images.html#f1r>.

11. Coleridge, Samuel Taylor. from Biographia Literaria, Chapter XIV. URL: <https://www.poetryfoundation.org/articles/69385/from-biographia-literaria-chapter-xiv>.

12. William Wordsworth (1770-1850). Samuel Taylor Coleridge (1772-1834). URL: <https://web.english.upenn.edu/~mgamer/Etexts/lbprose.html>.

13. Bate, Jonathan. Radical Wordsworth. The Poet Who Changed the World. London. William Collins. 2020. Ebook Edition April 2020.

14. Lipin, Mykola. Produktyvna uyava yak osnova tvorhosti. URL: <https://pi.iod.gov.ua/images/pdf/2018%202/15.pdf> [in Ukrainian].

15. Mambrol, Nasrullah. Literary Criticism of S.T. Coleridge. November 27, 2017. In Literary Theory and Criticism. URL: <https://literariness.org/2017/11/28/literary-criticism-of-s-t-coleridge/>.

16. Haven R. Patterns of Consciousness: An Essay on Coleridge. Amherst: The Univ. of Massachusetts Press, 1969. P. 4–17. URL: <https://archive.org/details/patternsofconsci0000have>.

17. Coleridge, Samuel Taylor. Biographia Literaria. URL: <https://www.gutenberg.org/files/6081/6081-h/6081-h.htm>.

18. Smith, Cristopher. Robert Southey and the Emergence of Lyrical Ballads. URL: <https://id.erudit.org/iderudit/005792ar>.